

ANTIKA.

- J. MALLON: *Paléographie romaine*, in: *Scripturae Monumenta et Studia III*, Madrid 1952.
- R. MARICHAL: *L'Écriture latine et l'écriture greque du 1er au 6e siècle*, in: *L'Antiquité classique* 19 (1950), s. 113n.
- R. MARICHAL: *Paléographie précaroline et papyrologie*, *Scriptorium* 1 (1946/1947), s. 1n.
+ *Scriptorium* 4 (1950), s. 127n.
- L. SCHIAPARELLI: *La scrittura latina nell'età Romana*. Como 1921.
- É. CHATELAIN: *Uncialis scriptura codicum latinorum novis exemplis illustrata I et II*. Paris 1901 - 1902.
- E. A. LOWE: *English Uncial*. Oxford 1960.
- D. F. BRIGHT: *The Origins of the Latin Uncial Script*. Uni of Cincinnati 1967.
- L. TRAUBE: *Nomina sacra*. München 1907.
- H. BARTLETT van HOESEN: *Roman Cursive Writing*. Princeton 1915.
- E. A. LOWE: *A hand-list of half-uncial manuscripts*. Roma 1924.
(Soupis kapitáloú a unciáloú psaných rukopisů in: L. TRAUBE: *Vorlesungen I*, s. 157 - 261).
- E. A. LOWE-E. K. RAND: *A sixth-century fragment of the letters of Pliny the Younger*.
Washington 1922.
- Th. BIRT: *Die Buchrolle in der Kunst*. Leipzig 1907.
- V. GARDTHAUSEN: *Das Buchwesen im Altertum und im byzantinischen Mittelalter*. 1911.
- W. SCHUBART: *Das Buch bei den Griechen und Römer*. Berlin-Leipzig 1921².
- W. SCHUBART: *Einführung in die Papyruskunde*. Berlin 1918.
- R. SEIDER: *Paläographie der lateinischen Papyri 1, 2/1, 2/2*. Stuttgart 1972n.
- R. PINTAUDI, R. DOSTÁLOVÁ, L. VIDMAN: *Papyri Graecae Wessely Pragenses (PPrag I et II)*. Firenze 1988 et 1995.
- J.-O. TJÄDER: *Die nichtliterarischen lateinischen Papyri Italiens aus der Zeit 445 - 700*. I. Lund 1954 - 1955. II. Stockholm 1982.
- J. KIRCHNER: *Scriptura Latina libraria*. München 1970².
- F. EHRLE-P. LIEBAERT: *Specimina codicum Latinorum Vaticanorum*. Bonn 1912.
- ChLA-
- A. BRUCKNER-R. MARICHAL: *Chartae Latinae Antiquiores. Facsimile-edition of the Latin charters prior to the ninth century*. Lausanne 1954n.

-CLA-

- E. A. LOWE: *Codices Latini Antiquiores. A palaeographical guide to latin manuscripts prior to the ninth century.* Oxford 1934n.
B. BISCHOFF-V. BROWN: *Addenda to Codices Latini Antiquiores*, in: *Mediaeval Studies* 47 (1985), s. 317 - 366.

faximilové sbírky

- J. MALLON, R. MARICHAL, Ch. PERRAT: *L'écriture latine de la capitale romaine à la minuscule.* [Paris] 1939.
U. WILCKEN: *Tafeln zur älteren Palaeographie.* Leipzig-Berlin 1891.
C. WESSELY: *Schrifttafeln zur älteren lateinischen Palaeographie.* Leipzig 1898.
K. ZANGEMEISTER-W. WATTENBACH: *Exempla codicum latinorum litteris majusculis scriptorum.* Heidelberg 1876 (Suppl. 1879).
É. CHATELAIN: *Paléographie des classiques latines 1 - 2.* Paris 1884 - 1900.

nápisy

-CIL-

Corpus inscriptionum Latinarum consilio et auctoritate Academiae Borussicae editum. Berlin 1863nn. (XVI svazků + Supplementa).

*****

- Fr. RITSCHL: *Priscae Latinitatis monumenta epigraphica ad archetyporum fidem exemplis litographis repraesentante.* Berlin 1862 (repr. 1961).
K tomu Supplementum I-V v Index scholarum. Bonn 1862/3-1864/5 = *Opuscula IV*, s. 494nn.
E. HÜBNER: *Exempla scripturae epigraphicae Latinae a Caesaris dictatoris morte ad aetatem Iustiniani.* Berlin 1885.
Atilius DEGRASSI: *Inscriptiones Latinae liberae reipublicae. Imagines (Corpus inscriptionum Latinarum Auctuarium).* Berlin 1965 (401 obr. na 323 tab.).
E. DIEHL: *Inscriptiones Latinae. Tabulae in usum scholarum 4.* Bonn 1912.
C. G. BRUNS: *Fontes iuris Romani antiqui.* 7. vyd. Otto Gradenwitz. *Additamentum II. Simulacra.* Tübingen 1912 (40 tab.).
A. E. GORDON-J. S. GORDON: *Album of dated Latin inscriptions Rome and the neighborhood.* I. Augustus to Nerva. Berkeley 1958.
II. A. D. 100 - 199. Berkeley 1964.
III. A. D. 200 - 525. Berkeley 1965.
IV. Indices. Berkeley 1965.

Monumenta epigraphica christiana saeculo XIII. antiquiora quae in Italiae finibus adhuc exstant ... curante Angelo SILVANI. Città di Vaticano 1938 - 1943. Inscriptiones certam temporis notam exhibentes: I. 1. Roma

II. 1. Mediolanum; II. 2. Comum; II. 3. Papia.

III. 1. Luca

IV. 1. Neapolis; IV. 2. Beneventum.

J. S. GORDON-A. E. GORDON: *Contribution to the palaeography of latin inscriptions.* Uni of California Publications in classical archaeology 1957.

E. Le BLANT: *Paléographie des inscriptions latines du IIIe siècle à la fin du VIIe.* Paris 1897.

L. VIDMAN: *Psáno do kamene. Antická epigrafie.* Praha 1975.

H. DESSAU: *Lateinische Epigraphik*, in: *Einleitung in die Altertumswissenschaft I. 10*, hrsg. v. A. Gercke-E. Norden, Leipzig-Berlin 1927³.

E. HÜBNER: *Römische Epigraphik*, in: *Handbuch der klassischen Altertumswissenschaft*, hrsg. v. I. von Müller I. (Einleitende und Hilfsdisziplinen), München 1892² (epigr. zde na s. 625 - 710).

TZV. NÁRODNÍ PÍSMÁ.

Insulární písmo

W. KELLER: *Angelsächsische Paläographie. Die Schrift der Angelsachsen mit besonderer Rücksicht auf die Denkmäler in der Volkssprache.* Berlin 1906.

W. M. LINDSAY: *Early Irish minuscule script.* Oxford 1910.

W. M. LINDSAY: *Early Welsh script.* Oxford 1912.

N. DENHOLM-YOUNG: *Handwriting in England and Wales.* Cardiff 1954.

faksimile:

Facsimiles of national manuscripts of England, vyd. W. B. SANDERS. Southampton 1865 - 1868 (341 faks. ve 4 částech).

Facsimiles of national manuscripts of Scotland, vyd. C. INNES. Southampton 1867 - 1871 (272 faks. ve 3 částech).

Facsimiles of national manuscripts of Ireland, vyd. J. T. GILBERT. Dublin-London 1874 - 1884 (808 faks. ve 4 částech).

Facsimiles of Anglo-Saxon manuscripts, vyd. W. B. SANDERS. Southampton 1878 - 1884 (125 faks. ve 3 částech).

Tzv. langobardské písmo

A. CHROUST: *Untersuchungen über die langobardischen Königs- und Herzogsurkunden.* Graz 1888.

L. SCHIAPARELLI: *Influenze staniere nella scrittura italiana dei secoli VIII e IX*, in: *Studi e testi* 47 (1927).

B. PAGNIN: *Studio sulla formazione della precarolina*, in: *Scritti di paleografia e diplomatica in onore Vincenzo Federici*, Firenze 1945, s. 19 - 46.

Kuriála

P. RABIKAVSKAS: *Die römische Kuriale in der päpstlichen Kanzlei*, *Miscellanea Hist. Pont.* 20, Roma 1958.

A. BRACKMANN: *Papsturkunden.* Leipzig-Berlin 1914.

Montecassinsko-beneventské písmo

E. A. LOWE: *The Beneventan script. A history of the South Italian minuscule.* Oxford 1914.

V. NOVAK: *Scriptura Beneventana.* Zagreb 1920.

M. INGUANEZ: *La Scrittura Beneventana in codici e documenti dei secoli XIV e XV*, in:
Scritti di paleografia e diplomatica in onore Vincenzo Federici, Firenze 1945, s. 307 -
314.

faksimile:

E. A. LOWE: *Scriptura Beneventana. Facsimiles of South Italian and Dalmatian manuscripts
from the sixth to the fourteenth century I, II*. Oxford 1929.

Vizigótské písmo

Z. GARCIA VILLADA: *Paleografía española ....* Madrid 1923. (K tomu album o 67 tab.).

A. MILLARES CARLO: *Tratado de paleografía española*. Madrid 1932. (K tomu album o
121 tab.).

L. SCHIAPARELLI: *Note paleografiche. Introno all' origine della scrittura visigotica*, in:
Archivio storico Italiano 87, ser. 7, vol. 12, 1929, s. 165 - 207.

faksimile:

P. EWALD-G. LOEWE: *Exempla Scripturae Visigoticae*. Heidelberg 1883. (40 tab.).

GOTICKÉ PÍSMO.

- E. CROUS, J. KIRCHNER: *Die gotischen Schriftarten*. Leipzig 1928.
- J. KIRCHNER: *Scriptura gothica libraria*. München 1966.
- H. HIRSCH: *Gotik und Renaissance in der Entwicklung unserer Schrift*, in: Almanach der Akademie d. Wiss. in Wien 82 (1932), s. 335 - 364.
- C. WEHMER: *Die Namen der „gotischen“ Buchschriften*, in: Zentralblatt für Bibliothekswesen 49 (1932), s. 11 - 34, 169 - 176, 222 - 234.
- W. MEYER: *Die Buchstaben-Verbindungen der sogenannten gotischen Schrift*, in: Abhandlungen der kgl. Ges. der Wiss. zu Göttingen, philos. hist. Kl., N. F. 1, Nr. 6. Berlin 1897.
- J. BOUSSARD: *Influences insulaires dans la formation de l'écriture gothique*, Scriptorium 5 (1951), s. 238 - 264.
- W. HEINEMEYER: *Studien zur Geschichte der gotischen Urkundenschrift*. Köln-Graz 1962.
- Fr. UHLHORN: *Die Großbuchstaben der sogenannten gotischen Schrift*. Leipzig 1924.
- L. I. KISELEVA: *Gotičeskij kursiv XIII. - XIV. vv.* Leningrad 1974.

LATINSKÉ PÍSMO V ČESKÝCH ZEMÍCH.*

faximilové publikace

- G. FRIEDRICH: *Monumenta palaeographica. Památky umění písařského v Čechách a na Moravě*, seš. 1. Praha 1904.
- G. FRIEDRICH: *Acta regum Bohemiae selecta phototypice expressa. Codicis diplomatici regni Bohemiae appendix 1 - 3*. Praha 1908 - 1935. (40 tab. do r. 1253).
- A. CHROUST: *Monumenta palaeographica. Denkmäler der Schreibkunst des Mittelalters*. München 1902n. (pro naše země je důl.: III. Reihe, 2. Band, Lieferung XV., Tafel 4 - 10 + Lieferung XVI., Tafel 1 - 10, Leipzig 1935 - zpracoval H. ZATSCHEK).
- Th. SICKEL: *Monumenta graphica medii aevi archivis et bibliothecis imperii Austriaci collecta*. 10 sešitů. Wien 1858 - 1882.
- H. SYBEL - Th. SICKEL: *Kaiserurkunden in Abbildungen*. Berlin 1880 - 1891. (361 reprodukcí z let 751 - 1517).
- V. VOJTÍŠEK: *Vývoj městských knih v Československé republice ve světlotiskových ukázkách*, seš. 1 - 3. Praha 1928 - 1931. (72 tab.).
- Archiv České koruny, Edice faksimilií - Archivum Coronae regni Bohemiae, Editio diplomatum phototypica:*
I. (1158 - 1310). Praha 1982.
II. (1311 - 1346). Praha 1983.
III. (1347 - 1355). Praha 1985.
IV. (1355 - 1360). Praha 1987.
- J. KAŠPAR, Zd. HLEDÍKOVÁ: *Paleografická čítanka 1 - 2*. Praha 1982 (CVII tab.), 2000² (CXXX tab., spolu s I. EBELOVOU).

obecně

- J. PRAŽÁK: *Latinské písmo v českých zemích od 11. do 16. století*, přílohy AČ 20 (1970) - AČ 27 (1977). (Reprodukce k č. 42, komentář k nedokončenému č. 34).
- J. PRAŽÁK: *Názvosloví knižních písem v českých zemích I (11. - 13. století)*, StR 4 (1965), s. 1 - 27.
- J. PRAŽÁK: *Názvosloví knižních písem v českých zemích II (13. - 15. století)*, StR 5 (1966), s. 1 - 30.

počátky

- P. SPUNAR: *Paleografické poznámky k wolfenbüttelskému rukopisu Gumpoldovy legendy*, LF 79 (1956), s. 39 - 46.

* Ke staroslověnským počátkům viz J. VAJS: *Rukověť hlaholské paleografie*. Praha 1922.

- J. PRAŽÁK: *O původu svatovítské Apokalypsy*, StR 6 (1967), s. 53 - 68.
- M. FLODR: *Paleografické poznámky k rajhradskému rukopisu Adova Martyrologia*, ČMM 75 (1956), s. 323 - 338.
- P. SPUNAR: *O kodexu vyšehradském z liturgického hlediska*, ČsČH 16 (1968), s. 755 - 783.
- J. PRAŽÁK: *Ke vzniku pražského Hildebertova kodexu*, StR 3 (1964), s. 47 - 72.
- P. SPUNAR: *Kletba Hildebertova*, LF 79 (1956), s. 178 - 186.
- A. FRIEDL: *Hildebert a Everwin. Románští malíři*. Praha 1927.
- M. FLODR: *Skriptorium olomoucké*. Praha 1960.
- J. BISTRICKÝ: *Studien zum Urkunden-, Brief- und Handschriftenwesen des Bischofs Heinrich Zdík von Olmütz*, Archiv für Diplomatik, Schriftgeschichte, Siegel- und Wappenkunde 26 (1980), s. 135 - 258.
- J. BISTRICKÝ: *Chronologie rukopisů olomouckého skriptoria 12. století*, SPH 9 (1981) s. 7-24.
- J. BISTRICKÝ: *Písemnosti olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka*, SAP 33 (1983), s. 32 - 74.

bastarda, literární kurziva

- P. SPUNAR: *Genese české bastardy a její vztah k českým prvotiskům*, LF 78 (1955), s. 34 - 51 + VI tab.
- P. SPUNAR: *L'évolution et la fonction de la bâtarde en Bohême et en Pologne*, Studia źródłoznawcze. Commentationes 6 (1961), s. 1 - 19 + X tab.
- J. PRAŽÁK: *Původ české bastardy*, StR 20 (1981), s. 93 - 118.
- J. PRAŽÁK: *Počátky knižní kursivy v Čechách*, StR 18 (1979), s. 115 - 143.

listinné písmo

- K. BERÁNEK: *Písmo našich listin a listů od 12. do 20. století*. Praha 1973.
- R. NOVÝ: *Listiny pražských biskupů XI. - XIV. století*. Praha 1960. (zejm. s. 14 - 25).

humanistické písmo

- K. BERÁNEK: *Vliv humanismu na latinsky psané úřední písemnosti u nás*, in: Humanistická konference 1966, Praha 1966, s. 164 - 172.
- J. PRAŽÁK: *Z počátků humanistického písma v Čechách*, in: Humanistická konference 1966, Praha 1966, s. 173 - 177.

J. KAŠPAR: *Uvedení humanistického písma do češtiny*, AČ 24 (1974), s. 25 - 35.

novověk

Fr. ROUBÍK, R. MARSINA, J. ŽUDEL: *Vývoj novodobého písma ve fotografických ukázkách*, přílohy k AČ 5 (1955) - AČ 9 (1959).

J. KAŠPAR: *Novogotické písmo v Čechách v letech 1500-1750*, AUC - Philos. et Hist. 3-4, 1971, Praha 1971, s. 111-159.

J. KAŠPAR: *Novověká paleografie*, AUC - Philos. et Hist. 3-4, 1971, Praha 1971, s. 209-218.

J. KAŠPAR: *Úvod do novověké latinské paleografie se zvláštním zřetelem k českým zemím*. Praha 1976¹, 1979² (1-2), 1987³ (1-2).

J. KAŠPAR: *Soubor statí o novověkém písmu*. Praha 1993.

S. POLÁK: *Studium novověkého písma. Problémy paleografie*, Vlastivědný sborník Podbrdská 7 (1973), s. 3 - 154.

S. POLÁK: *Gramatologie a paleografie*, AČ 27 (1977), s. 90 - 118.

S. POLÁK: *Grafologie a její význam pro paleografii*, SAP 35 (1985), s. 398 - 485.

J. KAŠPAR: *Názvosloví latinského písma v novověku*, AČ 20 (1970), s. 73 - 102.

V. KAISER: *Klasifikace tiskového písma z hlediska pomocných věd historických*, SAP 32 (1982), s. 446 - 479.

HUMANISTICKÉ PÍSMO.

A. HESSEL: *Die Entstehung der Renaissanceschriften*, Archiv für Urkundenforschung 13 (1935), s. 1 - 14.

B. L. ULLMAN: *The Origin and Development of the Humanistic Script*. Roma 1960.

J. WARDROP: *The Script of Humanism. Some Aspects of Humanistic Script 1460 - 1560*. Oxford 1963.

K. GÓRSKI: *Zarys dziejów pisma łacińskiego w Polsce od w. XVI*, Archeion 51 (1969), s. 117 - 126.